EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 12.3.2012
COM(2012) 85 final

2012/0036 (COD)

Ehdotus

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI

rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa

{SWD(2012) 31 final}
{SWD(2012) 32 final}

PERUSTELUT

1. EHDOTUKSEN TAUSTA

1.1. Yleinen tausta

Tämän direktiiviehdotuksen tarkoituksena on helpottaa jäsenvaltioiden viranomaisten työtä, jonka tavoitteena on tuomita rajat ylittävän, vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tuottama hyöty menetetyksi ja periä se takaisin rikollisilta. Ehdotuksella pyritään puuttumaan rikollisuuden taloudelliseen kannustimeen, suojaamaan laillista taloutta rikollisten soluttautumiselta ja korruptiolta sekä palauttamaan rikoshyöty viranomaisille, jotka tuottavat palveluja kansalaisille. Ehdotus liittyy vallitsevaan taloudelliseen tilanteeseen, jossa finanssikriisi ja talouskasvun hidastuminen luovat rikollisille uusia mahdollisuuksia, pahentavat talouden ja rahoitusjärjestelmän haavoittuvuutta ja luovat viranomaisille uusia haasteita, kun sosiaalipalveluihin ja -huoltoon liittyvien tarpeiden kasvu vaatii lisärahoitusta.

Järjestäytyneet rikollisryhmät ovat laittomia yhteisöjä, joiden tarkoituksena on tuottaa voittoa. Ne harjoittavat monenlaista rajat ylittävää rikollista toimintaa, kuten huumekauppaa, ihmiskauppaa, laittomien aseiden kauppaa ja korruptiota, ja saavat niistä valtavat tulot.

Yhdistyneiden kansakuntien arvion mukaan rikoksen tuottama kokonaishyöty maailmassa oli vuonna 2009 noin 2,1 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria eli 3,6 prosenttia suhteessa maailman BKT:hen[1]. EU:n tasolla ei ole saatavilla luotettavia arvioita rikoshyödyn määrästä[2], mutta Banca d'Italian arvion mukaan Italiassa pestiin vuonna 2011 järjestäytyneen rikollisuuden tuottamaa hyötyä 150 miljardin euron arvosta. Yhdistyneessä kuningaskunnassa arvioitiin vuonna 2006 järjestäytyneen rikollisuuden tuloiksi 15 miljardia puntaa.

Rikollisesta toiminnasta saatu tuotto pestään ja sijoitetaan uudelleen lailliseen toimintaan. Järjestäytyneet rikollisryhmät kätkevät ja sijoittavat yhä useammin varojaan uudelleen muihin jäsenvaltioihin kuin siihen, jossa rikos on tehty[3]. Tämä heikentää mahdollisuuksia torjua rajat ylittävää vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta kaikkialla EU:ssa. Lisäksi se vaikuttaa sisämarkkinoiden toimintaan vääristämällä kilpailua laillisten yritysten kanssa ja murentaa luottamusta rahoitusjärjestelmään[4]. Vakava ja järjestäytynyt rikollisuus myös riistää osan jäsenvaltioille ja EU:n talousarvioon kuuluvista verotuloista.

---

1 YK:n huumausaine- ja kriminaalipolitiikan toimisto, *Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organised crime*, lokakuu 2011.

2 Rikollismarkkinoiden arvosta on esitetty muitakin arvioita. Yhdistyneiden kansakuntien mukaan huumekaupan kokonaistuotto vuonna 2005 oli 321 miljardia Yhdysvaltain dollaria. Euroopan neuvoston mukaan ihmiskaupan kokonaisarvo on 42,5 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuodessa. OECD puolestaan arvioi väärennettyjen tavaroiden maailmanmarkkinoiden arvoksi jopa 250 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuodessa. Korruption on arvioitu maksavan EU:ssa jopa 1 prosentin EU:n BKT:sta vuodessa.

3 Ks. oikeus- ja sisäasioiden neuvoston päätelmät menetetyksi tuomitsemisesta ja varallisuuden takaisinhankinnasta, kesäkuu 2010, neuvoston asiakirja 7769/3/10. Vastaavia havaintoja on esitetty myös EU:n järjestäytyneen rikollisuuden uhkien vuotta 2011 koskevan arvioinnin tiivistelmässä ja vuotta 2010 koskevassa Eurojustin vuosikertomuksessa.

4 Ks. myös neuvoston päätelmät talouskriisin torjunnasta ja taloudellisen toiminnan tukemisesta, 23.4.2010 (neuvoston asiakirja 7881/10), 7 kohdan d alakohta.

Tämän vuoksi kaikilla jäsenvaltioilla olisi oltava käytössään tehokkaat järjestelmät rikoshyödyn jäädyttämistä, hallinnointia ja menetetyksi tuomitsemista varten sekä tätä varten tarvittavat institutionaaliset, taloudelliset ja henkilöresurssit. Vaikka rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemisesta on jo annettu lainsäädäntöä sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla, toimet eivät ole riittävän pitkälle kehitettyjä eikä niitä sovelleta riittävästi. Takaisin perityn rikoshyödyn kokonaismäärä EU:ssa on järjestäytyneiden rikollisryhmien tuloja koskeviin arvioihin verrattuna yhä vaatimaton[5]. Esimerkiksi vuonna 2009 Ranskassa takaisin perittyjen varojen arvo oli 185 miljoonaa euroa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa 154 miljoonaa puntaa, Alankomaissa 50 miljoonaa euroa ja Saksassa 281 miljoonaa euroa.

Rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen on nostettu EU:n tasolla strategiseksi painopisteeksi, koska se on tehokas väline järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden torjunnassa. Vuonna 2009 hyväksytyssä Tukholman ohjelmassa[6] kehotetaan jäsenvaltioita ja komissiota tehostamaan rikoshyödyn takaisinperintää ja lujittamaan varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien jäsenvaltioiden toimistojen yhteistyötä.

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto kehottaa menetetyksi tuomitsemisesta ja varallisuuden takaisinhankinnasta kesäkuussa 2010 antamissaan päätelmissä[7] jäsenvaltioita koordinoimaan toimintatapojaan, jotta rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemista voidaan tehostaa ja laajentaa. Päätelmissä myös ehdotetaan, että komissio harkitsisi lainsäädäntökehyksen lujittamista, jotta kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemista koskevia järjestelyjä ja laajennettua hyödyn menetetyksi tuomitsemista (laajennettu hyötykonfiskaatio) voidaan tehostaa. Päätelmissä korostetaan, että kaikki menetetyksi tuomitsemiseen ja varojen takaisin hankintaan liittyvät vaiheet ovat merkityksellisiä, ja esitetään suosituksia toimenpiteiksi, joiden avulla varojen arvo voidaan säilyttää näiden menettelyjen aikana.

Komissio ilmoittaa tiedonannossa *EU:n sisäisen turvallisuuden strategian toteuttamissuunnitelma*[8] ehdottavansa lainsäädäntöä, jonka avulla menetetyksi tuomitsemista koskevaa EU:n oikeudellista kehystä vahvistetaan muun muassa laajentamalla kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemisen[9] ja laajennetun menetetyksi tuomitsemisen mahdollisuuksia ja helpottamalla tuomioon perustumattomien menettelyjen[10] nojalla tehtyjen menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista jäsenvaltioissa.

Euroopan parlamentti hyväksyi lokakuussa 2011 järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan valiokunta-aloitteisen mietinnön, jossa se kehottaa komissiota esittämään mahdollisimman pian menetetyksi tuomitsemista koskevaa uutta lainsäädäntöä ja erityisesti sääntöjä laajennetun ja tuomioon perustumattoman menetetyksi tuomitsemisen kaltaisten välineiden tehokasta käyttöä varten, sääntöjä kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemista varten ja sääntöjä, jotka koskevat rikoksentekijän hallussa olevien varojen alkuperää koskevan

---

5 Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa järjestäytyneen rikollisuuden tulot olivat vuonna 2006 virallisen arvion mukaan 15 miljardia puntaa. Samana vuonna valtio peri takaisin 125 miljoonaa puntaa. Ks. Yhdistyneen kuningaskunnan sisäministeriön arvio (2006) Europolin laatimassa vuotta 2010 koskevassa järjestäytyneen rikollisuuden uhkien arvioinnissa.

6 *Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluaan varten*, neuvoston asiakirja 17024/09, Eurooppa-neuvosto hyväksynyt 10. ja 11. joulukuuta 2009.

7 Neuvoston asiakirja 7769/3/10.

8 KOM(2010) 673 lopullinen, 22.11.2010.

9 Tällä tarkoitetaan tutkinnan kohteena olevan tai tuomitun henkilön kolmansille osapuolille siirtämien varojen menetetyksi tuomitsemista.

10 Tällaisten päätösten nojalla varat voidaan jäädyttää ja tuomita menetetyiksi riippumatta siitä, onko niiden haltija sitä ennen tuomittu rikosoikeudenkäynnissä.

todistustaakan keventämistä sen jälkeen, kun rikoksentekijä on tuomittu vakavasta rikoksesta[11].

Komissio esitti vuonna 2008 antamassaan rikoshyödyn takaisinperimistä koskevassa tiedonannossa[12] tulevia toimia varten kymmenen strategista painopistettä ja toi esiin EU:n lainsäädäntökehyksen puutteita (täytäntöönpanon puutteellisuus, eräiden säännösten epätäsmällisyys, voimassa olevien säännösten keskinäinen epäjohdonmukaisuus).

Tämän vuoksi komissio esittää nyt direktiiviehdotuksen, jossa vahvistetaan jäsenvaltioille vähimmäissäännöt rikoshyödyn jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista varten. Menetetyksi voitaisiin tuomita joko suoraan rikoksen tuottama hyöty tai sen arvoa vastaava omaisuus (arvokonfiskaatio) taikka kolmansille siirretyt varat. Menetetyksi tuomitseminen voisi myös tapahtua laajennetuin valtuuksin tai (rajoitetuissa tilanteissa) ilman edeltävää rikostuomiota. Näiden vähimmäissääntöjen avulla yhdenmukaistetaan jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevia jäsenvaltioiden järjestelmiä entistä pidemmälle, mikä edistää keskinäistä luottamusta ja tehokasta rajat ylittävää yhteistyötä.

Lisäksi komissio tutkii edelleen, miten jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista voitaisiin lujittaa perusoikeuksia täysimääräisesti noudattaen. Viime kädessä kaikki jossakin jäsenvaltiossa annetut jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevat päätökset olisi voitava panna tehokkaasti täytäntöön myös siinä tapauksessa, että kyseiset varat sijaitsevat toisessa jäsenvaltiossa. Tätä varten komissio kannustaa edelleen jäsenvaltioita panemaan täytäntöön vastavuoroista tunnustamista koskevat voimassa olevat EU:n säännökset.

Tämä ehdotus ei aiheuta menoja EU:n talousarvioon. Siinä ei säädetä siitä, miten menetetyksi tuomitsemisen avulla saadut varat olisi kohdennettava talousarvioon.

1.2. Alalla voimassa olevat unionin säännökset

Rikoshyödyn jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskeva EU:n nykyinen säädöskehys käsittää neljä neuvoston puitepäätöstä ja yhden neuvoston päätöksen:

- Puitepäätös 2001/500/YOS[13], jonka nojalla jäsenvaltioiden on mahdollistettava rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen tai sen arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen (arvokonfiskaatio)[14] siinä tapauksessa, että rikoksen tuottamaa välitöntä hyötyä ei voida takavarikoida, sekä varmistettava, että muista jäsenvaltioista tehdyille pyynnöille annetaan sama tärkeysasema kuin vastaaville kansallisille toimenpiteille.

- Puitepäätös 2005/212/YOS[15], joka koskee menetetyksi tuomitsemista koskevien säädösten yhdenmukaistamista. Tavallista menetetyksi tuomitsemista, arvokonfiskaatio mukaan lukien, on voitava soveltaa aina kun rikoksesta voidaan

---

11 Euroopan parlamentin mietintö järjestäytyneestä rikollisuudesta Euroopan unionissa, hyväksytty 25. lokakuuta 2011, asiakirja A7-0333/2011 [*väliaikainen viite*].

12 *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta: rikoshyödyn takaisinperiminen*, KOM(2008) 766 lopullinen, 20.11.2008.

13 EYVL L 182, 5.7.2001.

14 Arvokonfiskaatio tarkoittaa, että jos rikoksen tuottamaa hyötyä ei voida tavoittaa, menetetyksi voidaan tuomita myös hyödyn arvoa vastaava muu omaisuus.

15 EUVL L 68, 15.3.2005, s. 49.

määrätä vähintään vuoden vankeusrangaistus. Laajennettua hyödyn menettämistä[16] on voitava soveltaa tiettyjen vakavien rikosten yhteydessä, jotka ”on tehty osana rikollisjärjestön toimintaa”.

- Puitepäätös 2003/577/YOS[17], joka koskee jäädyttämistä koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista.

- Puitepäätös 2006/783/YOS[18], joka koskee menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista.

- Neuvoston päätös 2007/845/YOS[19], joka koskee varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien jäsenvaltioiden toimistojen välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä. Päätöksellä velvoitetaan jäsenvaltiot perustamaan tai nimeämään varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavia toimistoja kansallisiksi keskusyhteyspisteiksi, jotka helpottavat yhteistyön avulla nopeinta mahdollista rikollisesta toiminnasta peräisin olevien varojen jäljittämistä EU:n alueella.

Näiden säädösten ensisijaisena tarkoituksena on torjua vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta. Laajennettua rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemista koskevia säännöksiä lukuun ottamatta EU:n nykyinen aineellisen rikosoikeuden säädöskehys koskee kuitenkin minkä tahansa rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitsemista, kunhan rikoksesta voidaan määrätä yli vuoden mittainen vapausrangaistus.

1.3. Johdonmukaisuus muiden politiikan alojen kanssa

Tämä ehdotus mainitaan vuotta 2011 koskevassa komission työohjelmassa strategisena aloitteena. Se on osa laajempaa poliittista aloitetta, jonka tavoitteena on suojata laillista taloutta rikollisten soluttautumiselta. Kyseinen aloite sisältää toimenpiteitä, joilla puututaan korruptioon EU:ssa[20], sekä kesäkuussa 2011 hyväksytyn EU:n petostentorjuntastrategian[21]. Koska tällä ehdotuksella suojataan laillista taloutta, se edistää kasvua ja työllisyyttä Euroopassa ja tukee kestävää kasvua Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti[22].

Komission kesäkuussa 2011 hyväksymällä korruptiontorjuntapaketilla muodostettiin korruptiontorjuntaa varten entistä vahvempi toimintamalli, joka kattaa useita sekä sisäisiä että ulkoisia EU:n politiikkoja. Samalla perustettiin uusi raportointimekanismi, jonka avulla jäsenvaltioiden korruptiontorjuntatoimia on tarkoitus arvioida säännöllisesti vuodesta 2013 alkaen. Korruption torjumista EU:ssa koskevassa tiedonannossa jäsenvaltioita kehotetaan toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että korruptiorikokset paljastetaan ja että niiden perusteella aloitetaan syytetoimet. Lisäksi on huolehdittava siitä, että korruptiotapauksissa määrätään varoittavia seuraamuksia ja että rikoksen tuottama hyöty peritään takaisin. Tiedonannossa korostetaan myös, että menetetyksi tuomitsemista ja varojen

---

16 Tämän toimenpiteen nojalla voidaan tuomita menetetyiksi myös muita varoja kuin rikoksen tuottama välitön hyöty, koska se ei edellytä rikollisiksi epäiltyjen varojen ja tietyn rikoksen välisen yhteyden osoittamista.

17 EUVL L 196, 2.8.2003, s. 45.

18 EUVL L 328, 24.11.2006, s. 59.

19 EUVL L 332, 18.12.2007, s. 103.

20 KOM(2011) 307, 308 ja 309 ja C(2011) 3673 lopullinen, 6.6.2011.

21 KOM(2011) 376 lopullinen, 24.6.2011.

22 KOM(2010) 2020 lopullinen, 3.3.2010. Ks. myös neuvoston päätelmät talouskriisin torjunnasta ja taloudellisen toiminnan tukemisesta, 23.4.2010 (neuvoston asiakirja 7881/10), 7 kohdan d alakohta.

takaisinperintää koskevaa EU:n oikeudellista kehystä on tarkistettava, jotta voidaan varmistaa, että jäsenvaltioiden tuomioistuimilla on käytössään tehokkaat keinot tuomita rikoksella hankitut ja rikollisuuteen liittyvät varat menetetyiksi ja periä ne takaisin täysimääräisesti myös silloin, kun on kyse korruptiosta.

Komissio käynnisti vuonna 2011 niin ikään laillisen talouden suojelemista varten useita aloitteita, joiden tarkoituksena on antaa veronmaksajien rahoille EU:n tasolla parempi suoja petoksia ja korruptiota vastaan. Näitä aloitteita ovat muun muassa komission ehdotus OLAFin oikeudellisen kehyksen tarkistamisesta[23], tiedonanto EU:n taloudellisten etujen suojaamisesta rikosoikeuden ja hallinnollisten tutkimusten avulla[24] sekä tiedonanto komission petostentorjuntastrategiasta (CAFS). Komission petostentorjuntastrategian täytäntöönpanoa koordinoidaan tiiviisti EU:n korruptiontorjuntakertomukseen liittyvien toimien kanssa. Korruptiontorjuntakertomuksen painopisteenä on korruptiontorjunta jäsenvaltioissa, kun taas komission petostentorjuntastrategian tavoitteena on ehkäistä ja torjua erityisesti EU:n varoihin kohdistuvia petoksia ja korruptiota.

Tämä ehdotus on yhdenmukainen rahanpesun torjuntaa koskevan EU:n lainsäädännön ja erityisesti kolmannen rahanpesudirektiivin[25] ja muiden siihen liittyvien aloitteiden kanssa, joita komissio, muut EU:n toimielimet ja jäsenvaltiot toteuttavat tällä alalla.

2. SIDOSRYHMIEN KUULEMISEN JA VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TULOKSET

2.1. Sidosryhmien kuuleminen

Ehdotus on laadittu sääntelyn parantamista koskevien komission periaatteiden mukaisesti. Ehdotuksen ja sitä koskevan vaikutustenarvioinnin valmistelussa on noudatettu sidosryhmien kuulemista koskevia vähimmäisvaatimuksia.

Asiantuntijoita on kuultu ja heidän kanssaan on keskusteltu laajasti Camden Asset Recovery Inter-Agency Network -verkoston (CARIN) täysistunnossa[26] syyskuussa 2010 ja varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen foorumin kahdeksassa epävirallisessa kokouksessa vuosina 2009–2011.

Tästä aiheesta ei ole järjestetty avointa kuulemista internetissä, koska varojen menetetyksi tuomitseminen on erityiskysymys, jota koskevaa asiantuntemusta on saatavilla rajoitetusti. Sen sijaan on luotu yhteyksiä kansalaisyhteiskunnan edustajiin, erityisesti järjestöihin, jotka edistävät lainmukaisuutta, järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja rikoksen uhrien suojelua[27].

---

23 KOM(2011) 135 lopullinen, 17.3.2011.

24 KOM(2011) 293 lopullinen, 26.5.2011.

25 Direktiivi 2005/60/EY, annettu 26 päivänä lokakuuta 2005, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen, EUVL L 309, 25.11.2005, s. 15.

26 CARIN-verkosto on komission ja Europolin tuella toimiva varojen takaisinperinnästä vastaavien ammatinharjoittajien kansainvälinen verkosto, johon kuuluu asiantuntijoita (yksi lainvalvonnasta vastaava ja yksi oikeudellinen yhteyshenkilö) yli 50 maasta ja lainkäyttöalueelta, mm. 26:sta EU:n jäsenvaltiosta. Sen tavoitteita ovat parhaiden käytänteiden vaihto ja virastojen välisen yhteistyön parantaminen varojen takaisinperintää koskevissa rajat ylittävissä asioissa.

27 Komission yksiköt järjestivät useita kahdenvälisiä kokouksia mm. FLARE-verkoston (Freedom, Legality and Rights in Europe) ja siihen osallistuvien verkostojen edustajien kanssa.

Rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemista koskevista kysymyksistä on keskusteltu laajalti myös asiantuntijoiden kesken. Alan kansainväliset toimijat järjestävät yhä useammin kokouksia ja strategiaseminaareja, joissa käsitellään varojen menetetyksi tuomitsemista ja takaisinperintää[28]. Alan toimijoiden mukaan useimmat ehdotuksen säännöksistä CARIN-verkoston vuosina 2005–2010 laatimissa suosituksissa esitettyjen parhaiden käytänteiden mukaisia. Säännökset ovat myös OECD:n rahanpesunvastaisen toimintaryhmän (Financial Action Task Force, FATF) menetetyksi tuomitsemisesta antamien suositusten mukaisia[29].

Jäsenvaltiot esittivät näkemyksensä näistä kysymyksistä vuonna 2010 edellä mainitun oikeus- ja sisäasioiden neuvoston kokouksen yhteydessä. Useimmista kysymyksistä oltiin yhtä mieltä, mutta eräät jäsenvaltiot (mm. Romania) suhtautuivat tuomioon perustumattomaan menetetyksi tuomitsemiseen varauksella. Toisaalta jäsenvaltiot katsoivat, että eräät muut kysymykset edellyttävät EU:lta tiukempia toimia (mm. kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen ja varojen hallinnointi).

Puolustusasianajajat ovat ilmaisseet huolensa siitä, että laajennettua, tuomioon perustumatonta ja kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemista halutaan lisätä, koska tämä saattaa aiheuttaa ongelmia perusoikeuksien kannalta (omistusoikeuden ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden mahdollinen rajoittaminen). Nämä näkökohdat on kuitenkin otettu ehdotuksessa tarkoin huomioon, kuten jäljempänä esitetään.

2.2. Vaikutusten arviointi

Sääntelyn parantamista koskevan politiikkansa mukaisesti komissio laati eri toimintavaihtoehdoista vaikutustenarvioinnin maaliskuussa 2011 valmistuneen ulkoisen selvityksen[30] pohjalta.

Ulkoinen selvitys perustui alan toimijoiden ja asiantuntijoiden laajaan kuulemiseen, mm. eräiden CARIN-verkoston kansallisten yhteyspisteiden haastatteluihin. Kuten edellä mainittuja neuvoston päätelmiä koskevissa neuvotteluissa kävi ilmi, jäsenvaltiot ovat yleensä ottaen yhtä mieltä siitä, että varojen takaisinperintää varten tarvitaan tiukemmat EU:n säännöt.

Vaikutustenarvioinnissa on hyödynnetty myös erään toisen, vuonna 2009 valmistuneen selvityksen[31] päätelmiä ja suosituksia. Kyseisessä selvityksessä analysoidaan menetetyksi tuomitsemista koskevia jäsenvaltioiden käytänteitä ja keskitytään erityisesti kansallisella tasolla tehokkaiksi todettuihin keinoihin edistää ja vaihtaa parhaita käytänteitä. Siinä todetaan, että tehokkaan menetetyksi tuomitsemisen tiellä on useita esteitä, kuten keskenään ristiriidassa olevat oikeusperinteet, joiden vuoksi menetetyksi tuomitsemista koskeviin toimenpiteisiin ei voida omaksua yhteistä linjaa, varojen turvaamiseen ja säilyttämiseen liittyvät hankaluudet, resurssien ja koulutuksen puute, vähäiset yhteydet eri viranomaisten välillä sekä johdonmukaisten ja vertailukelpoisten tilastotietojen puute.

---

28 Esimerkiksi vuonna 2010 järjestettiin CEART-seminaari (Centres of Excellence for Asset Recovery Training) ja Eurojustin strategiaseminaari.

29 Erityisesti FATF-ryhmän 4. suosituksen, jota on tarkistettu helmikuussa 2012.

30 Palveluhankintoja koskeva puitesopimus JLS/2010/EVAL/FW/001/A1, *Study for an Impact Assessment on a proposal for a new legal framework on the confiscation and recovery of criminal assets*.

31 *Assessing the effectiveness of EU Member States' practices in the identification, tracing, freezing and confiscation of criminal assets*, saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/crime/crime_confiscation_en.htm.

Edellä mainittujen lähteiden lisäksi vaikutustenarvioinnissa on hyödynnetty komission laatimia kertomuksia voimassa olevien EU:n säädösten täytäntöönpanosta. Puitepäätöksiä 2005/212/YOS[32], 2003/577/YOS[33] ja 2006/783/YOS[34] koskevat kertomukset osoittavat, että jäsenvaltiot ovat saattaneet ne osaksi kansallista lainsäädäntöään hitaasti ja monissa tapauksissa puutteellisesti tai virheellisesti. Vain päätöksen 2007/845/YOS täytäntöönpanoastetta jäsenvaltioissa voidaan pitää kohtalaisen tyydyttävänä[35].

Vaikutustenarvioinnissa analysoidaan useita toimintavaihtoehtoja, joihin sisältyy EU:n toimia eri tasoisesti: muihin kuin lainsäädäntötoimiin perustuva ratkaisu, vähimmäistason lainsäädäntövaihtoehto (korjataan EU:n nykyisen lainsäädäntökehyksen puutteet, jotka estävät sitä toimimasta tarkoitetulla tavalla) ja enimmäistason lainsäädäntövaihtoehto (jonka tavoitteet ovat EU:n nykyisen lainsäädäntökehyksen tavoitteita pidemmällä). Viimeksi mainitun vaihtoehdon yhteydessä analysoidaan kahta alavaihtoehtoa, joista toiseen sisältyy EU:n tason toimia jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroiseksi tunnustamiseksi jäsenvaltioiden välillä ja toiseen ei.

Parhaaksi arvioitu toimintavaihtoehto on enimmäistason lainsäädäntövaihtoehto. Se tehostaisi huomattavasti menetetyksi tuomitsemista ja lainvalvontaa koskevien kansallisten sääntöjen yhdenmukaistamista muun muassa siksi, että laajennettua hyödyn menettämistä koskevia voimassa olevia säännöksiä muutettaisiin. Lisäksi otettaisiin käyttöön tuomioon perustumatonta ja kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemista koskevia uusia säännöksiä sekä tehostettaisiin jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen sovellettavia sääntöjä.

Vaikutustenarvioinnissa tarkasteltiin ehdotuksen vaikutuksia eri perusoikeuksiin, muun muassa henkilötietojen suojaan, mutta niitä ei pidetty olennaisina.

Koko vaikutustenarviointia koskeva kertomus on saatavana osoitteessa: http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/crime/crime_confiscation_en.htm

2.3. Oikeusperusta

Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä ’SEUT-sopimus’, 82 artiklan 2 kohtaan ja 83 artiklan 1 kohtaan.

Menetetyksi tuomitsemista ja varojen takaisinhankintaa koskevien toimivaltuuksien jako on muuttunut Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä. Koska ehdotuksen pääasiallinen oikeusperusta on SEUT-sopimuksen 83 artiklan 1 kohta, sen soveltamisala on rajattu

---

32 Komission kertomus, annettu rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemisesta 24 päivänä helmikuuta 2005 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 6 artiklan mukaisesti (2005/212/YOS), KOM(2007) 805 lopullinen, 17.12.2007.

33 Komission kertomus, annettu omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa 22 päivänä heinäkuuta 2003 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/577/YOS 14 artiklan perusteella, KOM(2008) 885 lopullinen, 22.12.2008.

34 Komission kertomus, annettu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin 6 päivänä lokakuuta 2006 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2006/783/YOS 22 artiklan perusteella, KOM(2010) 428 lopullinen, 23.8.2010.

35 Komission kertomus, annettu varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien jäsenvaltioiden toimistojen yhteistyöstä rikoksen tuottaman hyödyn tai muun rikokseen liittyvän omaisuuden jäljittämisessä ja tunnistamisessa 6 päivänä joulukuuta 2007 tehdyn neuvoston päätöksen 2007/845/YOS 8 artiklan perusteella, KOM(2011) 176 lopullinen, 12.4.2011.

kyseisessä kohdassa mainituilla aloilla tehtäviin rikoksiin, joita ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausainekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus. Laiton asekauppa sisältyy soveltamisalaan, jos rikos on tehty järjestäytyneen rikollisuuden yhteydessä.

Yksi oikeusperustassa mainituista aloista on ”järjestäytynyt rikollisuus”. Siksi ehdotus kattaa myös muita rikollisia toimia, joita ei erikseen mainita 83 artiklan 1 kohdassa, silloin kun kyseiset toimet on toteutettu osana järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta tehdyssä puitepäätöksessä 2008/841/YOS[36] tarkoitettua rikollisjärjestön toimintaa.

Koska ehdotuksen soveltamisala on rajattu 83 artiklan 1 kohdassa mainittuihin rikollisuuden aloihin, muun muassa osana rikollisjärjestön toimintaa toteutettuihin rikoksiin, menetetyksi tuomitsemista koskevat voimassa olevat EU:n säännökset olisi pidettävä edelleen voimassa, jotta voidaan säilyttää tietty yhdenmukaisuusaste tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävien rikollisten toimien osalta. Siksi tässä ehdotuksessa pidetään voimassa puitepäätöksen 2005/212/YOS 2, 4 ja 5 artikla.

2.4. Toissijaisuus, oikeasuhteisuus ja perusoikeuksien noudattaminen

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä ’SEU-sopimus’, 5 artiklan 3 kohdan mukaan unioni toteuttaa toimenpiteitä vain, jos jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla toteuttaa ehdotetun toiminnan tavoitteita. SEUT-sopimuksen 67 artiklassa määrätään, että unioni takaa kansalaisille korkean turvallisuustason ehkäisemällä ja torjumalla rikollisuutta. Rikoksella saatujen varojen menetetyksi tuomitseminen tunnustetaan yhä useammin merkittäväksi keinoksi torjua järjestäytynyttä rikollisuutta. Koska järjestäytynyt rikollisuus on hyvin usein luonteeltaan valtioiden rajat ylittävä ilmiö, siihen puuttuminen edellyttää yhteistä perustaa. Tämän vuoksi EU:lla on yksittäisiä jäsenvaltioita paremmat edellytykset säännellä rikollisten varojen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista.

Järjestäytyneet rikollisryhmät kätkevät ja sijoittavat varojaan yhä useammin kotimaansa ulkopuolelle (monesti useampaan eri maahan)[37]. Koska sekä järjestäytynyt rikollisuus että sen varoilla tehdyt sijoitukset ovat luonteeltaan rajat ylittäviä, on erityisen perusteltua toteuttaa toimia EU:n tasolla näiden varojen takaisin perimiseksi.

Kaikissa ehdotuksen säännöksissä on otettu täysimääräisesti huomioon suhteellisuusperiaate ja perusoikeudet, kuten omistusoikeus, syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, oikeus oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa ja oikeus saada tieto siitä, miten tätä oikeutta käytetään, oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen, oikeus henkilötietojen suojaan, oikeus olla joutumatta syytetyksi tai rangaistuksi oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta sekä laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate.

Erityisesti tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevat yhdenmukaistetut säännökset on tarkoitus ottaa käyttöön vain hyvin rajoitetuissa olosuhteissa eli silloin kun vastaajaa ei voida panna syytteeseen kuoleman, sairauden tai pakenemisen vuoksi.

---

[36] Neuvoston puitepäätös 2008/841/YOS, tehty 24 päivänä lokakuuta 2008, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta, EUVL L 300, 11.11.2008, s. 42.

[37] Ks. alaviite 2.

Laajennettu hyödyn menettäminen sallitaan vain siltä osin kuin tuomioistuin katsoo erityisten tosiseikkojen nojalla, että rikoksesta tuomitulla henkilöllä on hallussaan varoja, jotka ovat huomattavasti todennäköisemmin peräisin muista vastaavanlaisista rikollisista toimista kuin muista toimista. Tuomitulle annetaan mahdollisuus kumota nämä erityiset tosiseikat. Laajennettua menetetyksi tuomitsemista koskevia valtuuksia ei voida soveltaa myöskään sellaisen oletetun rikoksen tuottamaan hyötyyn, jonka osalta asianomainen on vapautettu aiemmassa oikeudenkäynnissä, tai muissa tapauksissa, joissa sovelletaan *ne bis in idem* -periaatetta. Kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen sallitaan vain erityisissä olosuhteissa, eli silloin kun kolmas on saanut varat haltuunsa maksamalla niistä alle markkina-arvon, vaikka tämän olisi pitänyt antaa aihetta epäillä varojen olevan peräisin rikollisesta toiminnasta, ja sen jälkeen kun erillisen arvioinnin perusteella on osoitettu, että varoja ei todennäköisesti ole mahdollista tuomita menetetyiksi suoraan siltä henkilöltä, joka on siirtänyt ne kolmannelle. Ehdotuksessa vahvistetaan myös erityiset takeet ja oikeussuojakeinot, joiden avulla voidaan varmistaa perusoikeuksien yhdenmukainen suojelu ja noudattaminen. Näitä ovat mm. oikeus saada tietoa menettelyn etenemisestä, oikeus käyttää asianajajan palveluja, velvollisuus ilmoittaa kaikista omaisuutta koskevista päätöksistä mahdollisimman pian sekä mahdollisuus hakea muutosta tällaiseen päätökseen. Nämä erityiset oikeussuojakeinot eivät koske ainoastaan syytettyjä ja epäiltyjä, vaan myös muita henkilöitä silloin, kun on kyse kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemisesta.

Vaikka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on välttänyt ottamasta kantaa periaatteelliseen kysymykseen siitä, ovatko tuomioon perustumaton ja laajennettu hyödyn menetetyksi tuomitseminen yhteensopivia Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa, se on kuitenkin useissa ratkaisuissaan puoltanut niiden soveltamista yksittäisissä tapauksissa. EIT on yksittäisissä tapauksissa hyväksynyt tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevat kansalliset menettelyt, joihin sisältyy varojen laillisuutta koskevan todistustaakan kääntäminen (mikä menee paljon pidemmälle kuin tämän direktiivin säännökset), jos näitä menettelyjä on sovellettu kussakin tapauksessa oikeudenmukaisesti ja menettelyjen kohteena olevalla henkilöllä on ollut käytössään asianmukaiset suojatoimet. EIT on mm. katsonut, että erään Italian lain säännöksen soveltamisessa oli kyse oikeasuhteisesta perusoikeuksien rajoittamisesta, koska kyseessä oli ”välttämätön ase” taistelussa mafiaa vastaan[38]. Eräässä toisessa tapauksessa EIT katsoi, että Yhdistyneen kuningaskunnan yksityisoikeudellista menetetyksi tuomitsemista koskeva menettely ei loukannut Euroopan ihmisoikeussopimusta[39].

2.5. Sääntelytavan valinta

Ainoa säädöslaji, jonka avulla voidaan muuttaa yhdenmukaistamista koskevia unionin säännöksiä, on direktiivi, jolla korvataan yhteinen toiminta 98/699/YOS ja osittain puitepäätökset 2001/500/YOS ja 2005/212/YOS.

2.6. Erityissäännökset

- *Tavoite (1 artikla)*

[38] EIT:n tuomio asiassa Raimondo v. Italia, 22.2.1994.

[39] EIT:n tuomio asiassa Walsh v. varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston johtaja (Yhdistynyt kuningaskunta, 2005).

Tässä säännöksessä todetaan, että direktiivissä vahvistetaan ainoastaan vähimmäissäännöt (kansallisessa lainsäädännössä voidaan mennä pidemmällekin) ja että se koskee rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemista.

- *Määritelmät (2 artikla)*

Useimmat määritelmät ovat peräisin aiemmista EU:n puitepäätöksistä tai kansainvälisistä yleissopimuksista. ”Rikoshyödyn” määritelmää on laajennettu verrattuna puitepäätöksessä 2005/212/YOS esitettyyn määritelmään. Siihen on nyt sisällytetty mahdollisuus tuomita menetetyksi kaikki rikoshyötyyn perustuva arvostettavissa oleva eli myös välillinen hyöty.

”Rikoksen” määritelmässä viitataan voimassa olevan EU:n lainsäädännön täsmällisiin määritelmiin, jotka koskevat SEUT-sopimuksen 83 artiklan 1 kohdassa mainittuja rikollisuuden aloja.

- *Menetetyksi tuomitseminen (3 artikla)*

Tämä säännös sisältää (osan) puitepäätöksen 2005/212/YOS 2 artiklasta ja (osan) puitepäätöksen 2001/500/YOS 3 artiklasta. Siinä velvoitetaan jäsenvaltiot mahdollistamaan rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen lainvoimaisen tuomion perusteella sekä rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen.

- *Laajemmat valtuudet menetetyksi tuomitsemiseen (4 artikla)*

Laajennettu hyödyn menettäminen tarkoittaa sitä, että menetetyksi voidaan tuomita myös muita varoja kuin välitön rikoshyöty. Rikostuomion perusteella voidaan määrätä seuraamukseksi (laajennettu) hyödyn menettäminen, joka koskee paitsi suoraan tiettyyn rikokseen liittyviä varoja myös muita varoja, joiden tuomioistuin katsoo olevan tulosta muista vastaavanlaisista rikoksista.

EU:n oikeudessa säädetään jo menetetyksi tuomitsemista koskevista laajemmista valtuuksista. Puitepäätöksessä 2005/212/YOS velvoitetaan jäsenvaltiot mahdollistamaan sellaisten varojen menetetyksi tuomitseminen, jotka kuuluvat suoraan tai välillisesti henkilöille, jotka on tuomittu tietyistä (järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja terrorismiin liittyvistä) vakavista rikoksista. Tuossa puitepäätöksessä kuitenkin säädetään tällaista laajennettua menetetyksi tuomitsemista varten vaihtoehtoisia vähimmäissääntöjä, niin että jäsenvaltiot voivat vapaasti soveltaa joko yhtä tai kahta tai kaikkia kolmea vaihtoehtoa. Komission täytäntöönpanokertomus osoittaa, että nämä epätäsmälliset säännökset ovat johtaneet täytäntöönpanon hajanaisuuteen. Sitä paitsi laajennettua menetetyksi tuomitsemista koskevat vaihtoehtoiset säännöt ovat rajoittaneet menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista. Jäsenvaltion viranomaiset panevat toisessa jäsenvaltiossa annetun menettämisseuraamuksen täytäntöön vain jos se perustuu samaan vaihtoehtoon kuin se, jota täytäntöönpanojäsenvaltio soveltaa. Tämän vuoksi laajennettua menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroinen tunnustaminen on ongelmallista.

Tässä ehdotuksessa säädetään laajennetusta hyödyn menettämisestä SEUT-sopimuksen 83 artiklan 1 kohdassa mainittujen rikosten yhteydessä, sellaisina kuin nämä rikokset määritellään voimassa olevassa unionin lainsäädännössä. Ehdotetussa säädöksessä myös yksinkertaistetaan laajennettua hyödyn menettämistä koskevaa nykyistä järjestelyä, joka muodostuu eri vaihtoehdoista, antamalla vain yksi vähimmäissääntö. Sen mukaan laajennettua hyödyn menettämistä voidaan soveltaa, kun tuomioistuin katsoo erityisten tosiseikkojen

nojalla, että tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvasta rikoksesta tuomitulla henkilöllä on hallussaan varoja, jotka ovat huomattavasti todennäköisemmin peräisin muista vastaavanlaisista tai yhtä vakavista rikollisista toimista kuin joistakin muista toimista. Sen sijaan laajennettua hyödyn menettämistä ei voida soveltaa siinä tapauksessa, että tällaisen vastaavan rikollisen toiminnan osalta ei voida aloittaa rikosoikeudellista menettelyä kansalliseen rikosoikeuteen perustuvan vanhentumisen vuoksi. Lisäksi ehdotuksessa suljetaan pois laajennettu hyödyn menettäminen silloin, kun rikoshyöty liittyy sellaiseen oletettuun rikolliseen toimintaan, jonka osalta asianomainen henkilö on lopullisesti vapautettu aiemmassa oikeudenkäynnissä (perusoikeuskirjan 48 artiklassa vahvistetun syyttömyysolettaman mukaisesti) tai muissa tapauksissa, joissa sovelletaan *ne bis in idem* -periaatetta.

- *Tuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen (5 artikla)*

Tässä artiklassa säädetään tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemisesta rajoitetuissa olosuhteissa, jotta varat voidaan periä takaisin myös silloin kun asiassa ei ole mahdollista nostaa rikossyytettä. Kyseessä on rikoksella saatujen varojen menetetyksi tuomitseminen, mutta artiklan nojalla jäsenvaltiot voivat valita, tekeekö menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen rikostuomioistuin vai siviili- tai hallintotuomioistuin. Tuomioon perustumattomien menettelyjen nojalla varat voidaan jäädyttää ja tuomita menetetyiksi, vaikka niiden haltijaa ei olisi tuomittu rikosoikeudenkäynnissä.

Oikeasuhteisuusperiaatteen noudattamiseksi tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista ei ehdotuksen mukaan voida käyttää kaikissa tilanteissa, vaan ainoastaan silloin kun rikostuomion antaminen ei ole mahdollista siksi, että epäilty on kuollut tai pysyvästi sairas, tai kun syytetoimia ei voida käynnistää tehokkaasti kohtuullisen ajan kuluessa siksi, että epäilty on sairas tai hän on paennut, ja on olemassa riski, että syytettä ei voida lainkaan nostaa lakisääteisen vanhentumisajan umpeutumisen vuoksi.

Säännös perustuu korruption vastaiseen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukseen. Menetetyksi tuomitsemista koskevan kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi yleissopimuksessa kannustetaan sopimusvaltioita harkitsemaan tarvittavia toimenpiteitä, joiden avulla korruption tuottama hyöty voidaan tuomita menetetyksi ilman rikostuomiota tapauksissa, joissa rikoksentekijää ei voida asettaa syytteeseen kuoleman, pakenemisen tai poissaolon vuoksi tai muissa soveltuvissa tapauksissa (yleissopimuksen 54 artiklan 1 kohdan c alakohta). Lisäksi artiklassa on otettu huomioon OECD:n rahanpesunvastaisen toimintaryhmän (Financial Action Task Force, FATF) työ, jonka nojalla jäsenvaltioita kannustetaan harkitsemaan sellaisten toimenpiteiden hyväksymistä, joiden avulla rikoshyöty tai rikoksentekovälineet voidaan tuomita menetetyiksi ilman rikostuomiota tai rikoksentekijää voidaan vaatia osoittamaan menetetyksi tuomitsemisen kohteena olevan omaisuuden laillinen alkuperä (suositus nro 3). Lisäksi artiklassa on hyödynnetty G8-maiden Lyon/Roma-ryhmän eräässä raportissa esittämiä näkemyksiä, joissa korostetaan, että vaikka menetetyksi tuomitsemisen olisi periaatteessa perustuttava tuomioon, on olemassa tilanteita, joissa rikossyytteen nostaminen ei ole mahdollista vastaajan kuoleman tai pakenemisen vuoksi tai riittävien todisteiden puuttumisen vuoksi tai muista teknisistä syistä[40]. Myös alan toimijat ovat kannattaneet rikostuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskevia säännöksiä

[40] G8-maiden Roma/Lyon-ryhmän rikosoikeutta käsittelevän alatyöryhmän (Criminal Legal Affairs SubGroup, CLASG) Italian johdolla toteutetun hankkeen loppuraportti *Confiscation: Legal issues and international cooperation*.

CARIN-verkoston ja varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen foorumin kokouksissa.

- *Kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen (6 artikla)*

Joutuessaan tutkinnan kohteeksi rikolliset usein siirtävät varansa asiasta tietoisille kolmansille osapuolille voidakseen välttää varojen menetetyksi tuomitsemisen. Kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemisella tarkoitetaan tutkinnan kohteena olevan tai tuomitun henkilön kolmansille siirtämien varojen menetetyksi tuomitsemista. Kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemista koskevat jäsenvaltioiden säännökset poikkeavat toisistaan. Tämä vaikeuttaa kolmansille siirrettyjen varojen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista.

Oikeasuhteisuusperiaatteen noudattamiseksi ja jotta voitaisiin suojata omaisuutta vilpittömässä mielessä hankkivien kolmansien asemaa, ehdotuksessa ei säädetä, että vähimmäistason yhdenmukaistamista olisi sovellettava kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitsemiseen kaikissa tapauksissa. Sen sijaan säännöksessä edellytetään, että kolmansille siirretyt varat on voitava tuomita menetetyiksi silloin kun kyseessä on rikoshyöty tai muu omaisuus, jonka vastaaja on saanut markkina-arvoa alempaan hintaan ja jonka hänen asemassaan oleva järkevä ja huolellinen henkilö olisi epäillyt olevan peräisin rikoksesta tai siirretyn hänelle siksi, että voitaisiin estää menetetyksi tuomitsemista koskevien toimenpiteiden täytäntöönpano. Artiklassa täsmennetään, että järkevää ja huolellista henkilöä koskeva testi on tehtävä konkreettisten tosiseikkojen ja olosuhteiden pohjalta, jotta voidaan välttää sattumanvaraiset päätökset. Lisäksi kolmansille siirretyt varat olisi voitava tuomita menetetyiksi vasta sen jälkeen, kun on erityisiin tosiseikkoihin perustuvan arvioinnin perusteella todettu, että tuomitun, epäillyn tai syytetyn omaisuuden menetetyksi tuomitseminen ei todennäköisesti onnistu, tai silloin kun ainutlaatuisia esineitä on palautettava oikealle omistajalleen.

- *Jäädyttäminen (7 artikla)*

Tämän säännöksen 1 kohdassa vaaditaan jäsenvaltioita mahdollistamaan omaisuuden tai rikoksentekovälineiden jäädyttäminen mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten, jos on olemassa riski, että ne hävitetään, kätketään tai siirretään niiden lainkäyttövallan ulkopuolelle. Kohdassa täsmennetään, että tällaisten toimenpiteiden on oltava tuomioistuimen määräämiä.

Ehdotuksessa säädetään mahdollisuudesta käyttää jäädyttämisvaltuuksia kiireellisissä tapauksissa, jotta voidaan estää varojen hävittäminen tilanteissa, joissa tuomioistuimen päätöksen odottaminen voisi vaarantaa jäädyttämismahdollisuudet. Näin ratkaistaan tilanne, jota sekä syyttäjät että lainvalvontaviranomaiset ovat jo kauan pitäneet ongelmallisena. Artiklan 2 kohdassa vaaditaan, että jäsenvaltioilla on oltava käytössään toimenpiteet sen varmistamiseksi, että toimivaltaiset viranomaiset voivat välittömästi jäädyttää varat, jotka ovat vaarassa joutua hävitetyiksi, kätketyiksi tai siirretyiksi niiden lainkäyttövallan ulkopuolelle, ennen kuin ne hakevat asiassa tuomioistuimen päätöstä tai odottavat päätöksen saamista.

- *Suojatoimet (8 artikla)*

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaan perusoikeudet, kuten omistusoikeus, eivät ole absoluuttisia. Niiden rajoittaminen on

oikeutettua, jos rajoitukset perustuvat lakiin ja ovat oikeasuhteisuusperiaatteen mukaisesti välttämättömiä ja aidosti yleistä etua koskevien tavoitteiden mukaisia tai perustuvat tarpeeseen suojata muille kuuluvia oikeuksia ja vapauksia, mistä järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisemisessä nimenomaan on kyse.

EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklassa taataan oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Siltä osin kuin jäädyttämistä tai menetetyksi tuomitsemista koskevilla päätöksillä puututaan omistusoikeuteen tai muihin perusoikeuksiin, asianomaisten osapuolten on voitava vastustaa näitä päätöksiä tässä artiklassa säädettyjen edellytysten mukaisesti.

Voimassa olevassa EU:n lainsäädännössä (mm. puitepäätöksen 2005/212/YOS 4 artiklassa) säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että edellä mainittujen toimenpiteiden kohteeksi joutuneilla henkilöillä on oikeuksiensa turvaamiseksi tehokkaat oikeussuojakeinot.

Jotta perusoikeuskirjan määräyksiä voitaisiin noudattaa täysimääräisesti, tässä artiklassa otetaan käyttöön vähimmäistakeet EU:n tasolla. Näin taataan syyttömyysolettama ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (*ne bis in idem* -periaate mukaan lukien) sekä tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa ja oikeus saada tietoa siitä, miten näitä keinoja käytetään.

- *Menetetyksi tuomittavan omaisuuden määrittäminen ja päätöksen tehokas täytäntöönpano (9 artikla)*

Rikollisjärjestöihin kuulumisesta epäiltyjen henkilöiden tiedetään onnistuneen kätkemään omaisuutensa, usein taitavien ammattilaisten neuvojen avulla. Tutkimukset, joiden tavoitteena on varojen mahdollinen myöhempi menetetyksi tuomitseminen, ovat pitkällisiä, ja ne on toteutettava asiaa koskevan rikosoikeudellisen menettelyn sanelemassa aikataulussa.

Jos asiassa on tehty menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös, mutta sitä ei ole voitu panna täytäntöön, koska omaisuutta ei ole löydetty lainkaan tai ei ainakaan riittävästi, tässä artiklassa vaaditaan jäsenvaltioita mahdollistamaan kyseisen henkilön omaisuutta koskevien tutkimusten jatkaminen siltä osin kuin se on tarpeen menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täysimääräistä täytäntöönpanoa varten. Tällä säännöksellä puututaan ongelmaan, joka johtuu siitä, että menetetyksi tuomitsemista koskevat toimet on lopetettava rikosoikeudellisen menettelyn päättyessä. Säännöksen nojalla sellaista menetetyksi tuomitsemista koskevaa päätöstä, jota ei ole voitu panna täytäntöön lainkaan tai joka on voitu panna täytäntöön vain osittain, voidaan soveltaa myöhemmin paljastuneisiin kätkettyihin varoihin myös rikosoikeudellisen menettelyn päättymisen jälkeen.

- *Jäädytetyn omaisuuden hallinnointi (10 artikla)*

Tämän säännöksen tarkoituksena on helpottaa jäädytetyn omaisuuden hallinnointia sen mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten. Siinä vaaditaan jäsenvaltioita ottamaan käyttöön toimenpiteet, joilla varmistetaan, että tällaista omaisuutta hallinnoidaan asianmukaisella tavalla, muun muassa myöntämällä valtuudet realisoida jäädytetty omaisuus ainakin siinä tapauksessa, että se on vaarassa menettää arvonsa tai että sen ylläpitäminen käy epätaloudelliseksi.

- *Vaikuttavuus ja raportointia koskevat velvollisuudet (11 artikla)*

Tässä säännöksessä otetaan käyttöön jäsenvaltioita koskeva raportointivelvollisuus, joka helpottaa arvioinnissa käytettävien tilastotietojen hankkimista.

2012/0036 (COD)

Ehdotus

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI

rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 82 artiklan 2 kohdan ja 83 artiklan 1 kohdan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sen jälkeen kun esitys lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on toimitettu kansallisille parlamenteille,

ottavat huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon[41],

ottavat huomioon alueiden komitean lausunnon[42],

noudattavat tavallista lainsäätämisjärjestystä,

sekä katsovat seuraavaa:

(1) Rajat ylittävän järjestäytyneen rikollisuuden tärkein motiivi on taloudellinen hyöty. Jotta lainvalvonta- ja oikeusviranomaiset voisivat toimia tehokkaasti, niille olisi annettava keinot jäljittää, jäädyttää, hallinnoida ja tuomita menetetyksi rikoksen tuottama hyöty.

(2) Järjestäytyneet rikollisryhmät toimivat yli rajojen ja hankkivat yhä useammin varoja muista jäsenvaltioista ja kolmansista maista. Varojen takaisinperintää ja keskinäistä oikeusapua varten tarvitaan yhä enemmän tehokasta kansainvälistä lainvalvontayhteistyötä.

(3) Saatavilla olevien tilastotietojen puutteellisuudesta huolimatta näyttää siltä, että unionissa takaisin perittyjen rikollisten varojen määrä ei ole riittävä suhteessa rikoshyödyn arvioituun määrään. Selvitykset ovat osoittaneet, että vaikka menetetyksi tuomitsemista säännellään sekä EU:n että kansallisten lakien avulla, menetetyksi tuomitsemista koskevia menettelyjä käytetään edelleen liian vähän.

---

41 EUVL C , , s. .
42 EUVL C , , s. .

(4) Tukholman ohjelmassa[43] ja menetetyksi tuomitsemisesta ja varallisuuden takaisinhankinnasta kesäkuussa 2010 annetuissa oikeus- ja sisäasioiden neuvoston päätelmissä korostetaan, että on tärkeää tehostaa rikollisten varojen tunnistamista, menetetyksi tuomitsemista ja uudelleenkäyttöä.

(5) Varojen jäädyttämistä, takavarikointia ja menetetyksi tuomitsemista koskevan unionin nykyisen säädöskehyksen muodostavat rahanpesusta, rikoksentekovälineiden ja rikoksen tuottaman hyödyn tunnistamisesta, jäljittämisestä, jäädyttämisestä tai takavarikoimisesta ja menetetyksi tuomitsemisesta 26 päivänä kesäkuuta 2001 tehty neuvoston puitepäätös 2001/500/YOS[44], omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa 22 päivänä heinäkuuta 2003 tehty neuvoston puitepäätös 2003/577/YOS[45], rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemisesta 24 päivänä helmikuuta 2005 tehty neuvoston puitepäätös 2005/212/YOS[46] ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin 6 päivänä lokakuuta 2006 tehty neuvoston puitepäätös 2006/783/YOS[47].

(6) Komission kertomukset puitepäätösten 2005/212/YOS, 2003/577/YOS ja 2006/783/YOS täytäntöönpanosta osoittavat, että laajennettua hyödyn menettämistä ja jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista koskevat nykyiset järjestelmät eivät ole täysin tehokkaita. Jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen väliset eroavuudet haittaavat menetetyksi tuomitsemista.

(7) Tämän direktiivin tarkoituksena on tarkistaa puitepäätösten 2001/500/YOS ja 2005/212/YOS säännöksiä ja laajentaa niiden soveltamisalaa. Nämä puitepäätökset olisi osittain korvattava siltä osin kuin jäsenvaltiot osallistuvat tämän direktiivin hyväksymiseen.

(8) Nykyistä rikoshyödyn käsitettä olisi laajennettava niin, että se kattaisi sekä rikollisesta toiminnasta suoraan saatavan hyödyn että kaikki välilliset etuudet, mukaan lukien välittömän hyödyn myöhemmän uudelleen sijoittamisen tai muuntamisen, vältettyjen vastuiden arvon ja kaikki arvostettavissa olevat etuudet.

(9) Tuomioistuimen lainvoimaisen tuomion seurauksena tapahtuvalla rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn sekä tämän rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi tuomitsemisella olisi tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien rikosten yhteydessä sen vuoksi tarkoitettava tätä laajennettua käsitettä. Puitepäätöksellä 2001/500/YOS velvoitettiin jäsenvaltiot mahdollistamaan rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen lainvoimaisen tuomion perusteella sekä rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen. Nämä velvoitteet olisi pidettävä voimassa niiden rikosten osalta, jotka eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan.

---

43 *Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluaan varten*, neuvoston asiakirja 17024/09, Eurooppa-neuvosto hyväksynyt 10. ja 11. joulukuuta 2009.

44 EYVL L 182, 5.7.2001, s. 1.

45 EUVL L 196, 2.8.2003, s. 45.

46 EUVL L 68, 15.3.2005, s. 49.

47 EUVL L 328, 24.11.2006, s. 59.

(10) Rikollisryhmät harjoittavat monenlaista rikollista toimintaa. Jotta järjestäytynyttä rikollisuutta voitaisiin torjua tehokkaasti, joissain tilanteissa saattaa olla asianmukaista tuomita rikostuomion yhteydessä menetetyksi paitsi suoraan tiettyyn rikokseen liittyvä omaisuus, myös muu omaisuus, jonka tuomioistuin on määrittänyt muista rikoksista saaduksi hyödyksi. Tästä menettelystä käytetään nimitystä laajennettu hyödyn menettäminen. Puitepäätöksessä 2005/212/YOS säädetään kolmesta vähimmäisvaatimuksia koskevasta kokonaisuudesta, joista jäsenvaltiot voivat valita laajennetun hyödyn menettämisen soveltamista varten. Tämän vuoksi jäsenvaltiot ovat valinneet eri vaihtoehtoja saattaessaan näitä säännöksiä osaksi kansallista lainsäädäntöään, minkä seurauksena laajennettua hyödyn menettämistä koskevan käsitteen sisältö on eri lainkäyttöalueilla erilainen. Tämä eroavuus vaikeuttaa menetetyksi tuomitsemiseen liittyvää rajat ylittävää yhteistyötä. Sen vuoksi on tarpeen jatkaa laajennettua hyödyn menettämistä koskevien säännösten yhdenmukaistamista vahvistamalla yksi ainoa vähimmäissääntö. Laajennettua hyödyn menettämistä olisi sovellettava siinä tapauksessa, että kansallinen tuomioistuin katsoo erityisten tosiseikkojen, kuten rikoksen luonteeseen liittyvien tosiseikkojen, rikoksesta tuomitun henkilön laillisten tulojen tai hänen taloudellisen tilanteensa ja hänen elintasonsa välisen eron tai muiden tosiseikkojen perusteella, että on huomattavasti todennäköisempää, että kyseinen omaisuus on peräisin muista, luonteeltaan tai vakavuusasteeltaan vastaavista rikoksista kuin se, josta henkilö on tuomittu, kuin muusta toiminnasta.

(11) *Ne bis in idem* -periaatteen mukaisesti on asianmukaista sulkea laajennetun hyödyn menettämisen ulkopuolelle hyöty, joka liittyy sellaiseen oletettuun rikolliseen toimintaan, jonka osalta asianomainen on lopullisesti vapautettu aiemmassa oikeudenkäynnissä, tai muihin tapauksiin, joissa sovelletaan *ne bis in idem* -periaatetta. Laajennettu hyödyn menettäminen olisi suljettava pois myös siinä tapauksessa, että vastaavan rikollisen toiminnan perusteella ei voida aloittaa rikosoikeudellista menettelyä kansalliseen rikosoikeuteen perustuvan vanhentumisen vuoksi.

(12) Menettämisseuraamuksen määrääminen edellyttää yleensä rikostuomiota. Joissain tapauksissa olisi kuitenkin voitava tuomita varoja menetetyiksi siitä huolimatta, että rikostuomiota ei voida antaa, jotta voidaan estää rikollinen toiminta ja varmistaa, että rikoshyötyä ei sijoiteta uudelleen lailliseen talouteen. Jotkin jäsenvaltiot sallivat menetetyksi tuomitsemisen myös silloin kun todisteet eivät riitä rikossyytteen nostamiseen, mutta tuomioistuin pitää todennäköisenä, että tietty omaisuus on peräisin laittomasta toiminnasta, tai kun epäilty tai syytetty pakenee välttääkseen syytetoimet tai ei kykene osallistumaan oikeudenkäyntiin muista syistä tai on kuollut ennen rikosoikeudenkäyntimenettelyn päättymistä. Tästä käytetään nimitystä tuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen. Olisi säädettävä mahdollisuudesta sallia tuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen ainakin viimeksi mainituissa, rajoitetuissa olosuhteissa kaikissa jäsenvaltioissa. Tämä on korruption vastaisen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen 54 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaista, sillä siinä määrätään, että sopimusvaltioiden on harkittava tarvittavia toimenpiteitä mahdollistaakseen laittomasti hankitun omaisuuden tuomitseminen menetetyksi ilman rikostuomiota tapauksissa, joissa rikoksentekijää ei voida asettaa syytteeseen kuoleman, pakenemisen tai poissaolon vuoksi.

(13) Käytäntö, jonka mukaan epäilty tai syytetty siirtää omaisuutensa asiasta tietoiselle kolmannelle osapuolelle välttääkseen sen menetetyksi tuomitsemisen, on yleinen ja

lisääntyy jatkuvasti. Voimassa oleva unionin säädöskehys ei sisällä sitovia sääntöjä kolmansille siirretyn omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta. Sen vuoksi on yhä tarpeellisempaa mahdollistaa kolmansille siirretyn omaisuuden menetetyksi tuomitseminen, jota olisi yleensä sovellettava siinä tapauksessa, että syytetyllä ei ole omaisuutta, joka voitaisiin tuomita menetetyksi. Olisi säädettävä, että kolmansille siirretyt varat olisi tietyin edellytyksin voitava tuomita menetetyiksi vasta sen jälkeen kun on todettu erityisiin tosiseikkoihin perustuvan arvioinnin perusteella, että tuomitun, epäillyn tai syytetyn omaisuuden menetetyksi tuomitseminen ei todennäköisesti onnistu, tai silloin kun ainutlaatuisia esineitä on palautettava oikealle omistajalleen. Lisäksi olisi vilpittömässä mielessä toimivien kolmansien etujen suojelemiseksi säädettävä, että tällainen menetetyksi tuomitseminen on mahdollista vain siinä tapauksessa, että kolmas osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että omaisuus oli peräisin rikoksesta tai että se oli siirretty hänelle menetetyksi tuomitsemisen välttämiseksi joko ilmaiseksi tai markkina-arvoa alempaan hintaan.

(14) Olisi säädettävä väliaikaisista toimenpiteistä, joiden avulla voidaan varmistaa, että omaisuus pysyy saatavilla niin, että se voidaan mahdollisesti myöhemmin tuomita menetetyksi. Tällaisten jäädyttämistoimenpiteiden olisi oltava tuomioistuimen määräämiä. Jotta voitaisiin estää omaisuuden hävittäminen ennen kuin tuomioistuin ehtii antaa jäädyttämispäätöksen, jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille olisi annettava jäädyttämispäätöstä koskevan pyynnön perusteella valtuudet kieltää välittömästi omaisuuden luovuttaminen, muuntaminen ja siirtäminen tai sen hallinnan siirto, jos on olemassa vaara, että se kätketään tai siirretään niiden lainkäyttövallan ulkopuolelle, omaisuuden mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten, tuomioistuimen ratkaisua odotettaessa.

(15) Epäillyt tai syytetyt usein kätkevät omaisuutta koko rikosoikeudellisten menettelyjen ajan. Tämän vuoksi menettämisseuraamuksia ei voida panna täytäntöön, vaan niiden kohteena olevat henkilöt voivat edelleen nauttia omaisuudestaan sen jälkeen kun ovat suorittaneet rangaistuksensa. Tämän vuoksi on tarpeen mahdollistaa menetetyksi tuomittavan omaisuuden tarkka määrittäminen myös lainvoimaisen rikostuomion antamisen jälkeen, jotta menettämisseuraamukset voidaan panna täytäntöön täysimääräisesti tapauksissa, joissa omaisuutta ei alun perin ole löydetty lainkaan tai sitä ei ole löydetty riittävästi, jolloin menettämisseuraamusta ei ole voitu panna täytäntöön. Koska jäädyttämispäätöksellä rajoitetaan omistusoikeutta, tällaisia väliaikaisia toimenpiteitä ei pitäisi pitää voimassa kauemmin kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että kyseinen omaisuus on saatavilla mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten. Tämä saattaa edellyttää tuomioistuimen suorittamaa säännöllistä uudelleentarkastelua, jotta voidaan varmistaa, että toimenpiteiden tarkoitus eli omaisuuden hävittämisen estäminen, on edelleen pätevä.

(16) Omaisuutta, joka on jäädytetty myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten, olisi hallinnoitava asianmukaisella tavalla, jotta se ei menetä taloudellista arvoaan. Jäsenvaltioiden olisi toteutettava tällaisten menetysten välttämiseksi tarvittavat toimenpiteet, mukaan lukien omaisuuden myynti tai luovuttaminen. Jäsenvaltioiden olisi toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, esimerkiksi perustamalla kansallisia keskitettyjä varallisuudenhoitotoimistoja tai ottamalla käyttöön muita järjestelyjä (esimerkiksi jos tällaiset toiminnot on hajautettu) sen varmistamiseksi, että menetetyksi tuomitsemista varten jäädytettyjä varoja hallinnoidaan asianmukaisesti ja niiden arvo säilyttäen siihen asti, että lainkäyttöviranomaiset tekevät asiassa ratkaisun.

(17) Rikoshyödyn jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevia luotettavia tietolähteitä on vähän. Tämän direktiivin arviointia varten olisi kerättävä vähimmäismäärä asianmukaista vertailukelpoista tilastotietoa varojen jäljittämisestä sekä niihin liittyvistä lainkäyttöviranomaisten toimista ja varojen myyntiin liittyvistä toimista.

(18) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja periaatteita, joita ovat muun muassa omistusoikeus, oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen, oikeus henkilötietojen suojaan, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen, oikeus olla joutumatta syytetyksi tai rangaistuksi oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta sekä laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate. Tämä direktiivi on pantava täytäntöön näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.

(19) Tällä direktiivillä säädettävät toimenpiteet vaikuttavat olennaisesti yksilöiden oikeuksiin, eivätkä ainoastaan epäiltyjen tai syytettyjen vaan myös syytetoimien ulkopuolelle jäävien kolmansien oikeuksiin. Sen vuoksi on tarpeen säätää erityisistä takeista ja oikeussuojakeinoista, jotta voidaan turvata perusoikeudet tämän direktiivin säännösten täytäntöönpanon yhteydessä.

(20) Koska jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän direktiivin tavoitetta eli menetetyksi tuomitsemisen helpottamista rikosasioissa, vaan tämä tavoite voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla, unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

(21) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyssä pöytäkirjassa olevan 1 ja 2 artiklan mukaisesti [Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti ovat ilmoittaneet haluavansa osallistua tämän direktiivin hyväksymiseen ja soveltamiseen] **tai** [Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido näitä jäsenvaltioita eikä sitä sovelleta näihin jäsenvaltioihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun pöytäkirjan 4 artiklan soveltamista].

(22) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Tanskan asemasta tehdyssä pöytäkirjassa olevan 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskaan,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

I OSASTO

KOHDE JA SOVELTAMISALA

1 artikla

Kohde

Tässä direktiivissä vahvistetaan vähimmäissäännöt, joiden nojalla omaisuus voidaan jäädyttää sen mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten tai tuomita menetetyksi rikosasian yhteydessä.

2 artikla

Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

(1) ’rikoshyödyllä’ rikoksista koituvaa taloudellista etuutta; se voi muodostua mistä tahansa omaisuudesta, ja siihen kuuluvat minkä tahansa rikoksesta suoraan saadun hyödyn myöhempi uudelleensijoittaminen tai muuntaminen epäillyn tai syytetyn toimesta ja mitkä tahansa arvostettavissa olevat edut;

(2) ’omaisuudella’ kaikkea aineellista tai aineetonta, irtainta tai kiinteää omaisuutta sekä oikeudellisia asiakirjoja ja välineitä, joilla todistetaan omistusoikeus tai muu oikeus tällaiseen omaisuuteen;

(3) ’rikoksentekovälineillä’ omaisuutta, jota osaksi tai kokonaan käytetään tai aiotaan käyttää rikoksen tai rikosten tekemiseen millä tavalla tahansa;

(4) ’menetetyksi tuomitsemisella’ tuomioistuimen oikeudenkäynnissä rikoksen perusteella määräämää rangaistusta tai toimenpidettä, jolla omaisuus määrätään lopullisesti menetetyksi;

(5) ’jäädyttämisellä’ omaisuuden luovuttamisen, tuhoamisen, muuntamisen, hallinnan siirron tai siirtämisen väliaikaista kieltoa tai omaisuuden väliaikaista haltuunottoa tai määräysvaltaan ottamista;

(6) ’rikoksella’ seuraavissa välineissä tarkoitettuja rikoksia:

a) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla tehty sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskeva yleissopimus[48],

b) neuvoston puitepäätös 2000/383/YOS, tehty 29 päivänä toukokuuta 2000, rahanväärennyksen estämiseksi annettavan suojan vahvistamisesta rikosoikeudellisten ja muiden seuraamusten avulla euron käyttöönoton yhteydessä[49],

[48] EYVL C 195, 25.6.1997, s. 2.
[49] EYVL L 140, 14.6.2000, s. 1.

c) neuvoston puitepäätös 2001/413/YOS, tehty 28 päivänä toukokuuta 2001, muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta[50],

d) neuvoston puitepäätös 2002/475/YOS, tehty 13 päivänä kesäkuuta 2002, terrorismin torjumisesta[51], sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä joulukuuta 2008 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2008/919/YOS[52],

e) neuvoston puitepäätös 2001/500/YOS, tehty 26 päivänä kesäkuuta 2001, rahanpesusta, rikoksentekovälineiden ja rikoksen tuottaman hyödyn tunnistamisesta, jäljittämisestä, jäädyttämisestä tai takavarikoimisesta ja menetetyksi tuomitsemisesta[53],

f) neuvoston puitepäätös 2003/568/YOS lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla[54],

g) neuvoston puitepäätös 2004/757/YOS, tehty 25 päivänä lokakuuta 2004, laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta[55],

h) neuvoston puitepäätös 2005/222/YOS, tehty 24 päivänä helmikuuta 2005, tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä[56],

i) neuvoston puitepäätös 2008/841/YOS, tehty 24 päivänä lokakuuta 2008, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta[57],

j) direktiivi 2011/36/EU, annettu 5 päivänä huhtikuuta 2011, ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta[58],

k) direktiivi 2011/92/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2004/68/YOS korvaamisesta[59].

II OSASTO

JÄÄDYTTÄMINEN JA MENETETYKSI TUOMITSEMINEN

---

50 EYVL L 149, 2.6.2001, s. 1.
51 EYVL L 164, 22.6.2002, s. 3.
52 EUVL L 330, 9.12.2008, s. 21.
53 EYVL L 182, 5.7.2001, s. 1.
54 EUVL L 192, 31.7.2003, s. 54.
55 EUVL L 335, 11.11.2004, s. 8.
56 EUVL L 69, 16.3.2005, s. 67.
57 EUVL L 300, 11.11.2008, s. 42.
58 EUVL L 101, 15.4.2011, s. 1.
59 EYVL L 335, 17.12.2001, s. 1.

3 artikla

Tuomioon perustuva menetetyksi tuomitseminen

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi tuomita rikoksentekovälineet ja rikoshyödyn joko kokonaan tai osittain menetetyiksi rikoksen vuoksi annetun lainvoimaisen tuomion antamisen perusteella.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi tuomita rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi rikoksen vuoksi annetun lainvoimaisen tuomion antamisen perusteella.

4 artikla

Laajemmat valtuudet menetetyksi tuomitsemiseen

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi tuomita rikoksesta tuomitulle kuuluvan omaisuuden joko kokonaan tai osittain menetetyksi siinä tapauksessa, että tuomioistuin katsoo erityisten tosiseikkojen perusteella, että on huomattavasti todennäköisempää, että tuomittu on hankkinut kyseisen omaisuuden muiden vastaavien rikosten kuin muun toiminnan avulla.

2. Menetetyksi tuomitseminen ei ole sallittua, jos 1 kohdassa tarkoitettuja vastaavia rikoksia

   a) ei voida käsitellä rikosoikeudellisessa menettelyssä vanhentumista koskevien kansallisen rikosoikeuden säännösten nojalla; tai

   b) on jo käsitelty rikosoikeudellisessa menettelyssä, jonka perusteella asianomainen on vapautettu lopullisesti, tai muissa tapauksissa, joissa sovelletaan *ne bis in idem* -periaatetta.

5 artikla

Tuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen

Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi tuomita menetetyksi rikoshyödyn ja rikoksentekovälineet ilman rikostuomiota sellaisen menettelyn perusteella, joka olisi voinut johtaa rikostuomion antamiseen, jos epäilty tai syytetty olisi voinut osallistua oikeudenkäyntiin, siinä tapauksessa että

   a) epäillyn tai syytetyn kuolema tai pysyvä sairaus estää syytetoimien jatkamisen; tai

   b) epäillyn tai syytetyn sairaus tai se, että hän pakenee syytetoimia tai tuomiota, estää tehokkaiden syytetoimien toteuttamisen kohtuullisen ajan kuluessa ja on olemassa vakava riski, että lakisääteisen vanhentumisajan umpeutuminen estää syytetoimet kokonaan.

6 artikla

Kolmansille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi tuomita menetetyksi:

   a) rikoshyödyn, joka on siirretty kolmansille tuomitun toimesta tai hänen puolestaan, tai 5 artiklassa tarkoitetuissa olosuhteissa epäillyn tai syytetyn toimesta, tai

   b) muun tuomitulle kuuluvan omaisuuden, joka on siirretty kolmansille, jotta voitaisiin välttää rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu rikoshyöty tai muu omaisuus on voitava tuomita menetetyksi, jos kyseinen omaisuus on palautettava, tai jos

   a) tuomittuun, epäiltyyn tai syytettyyn liittyvien erityisten tosiseikkojen arviointi osoittaa, että tuomitulle, tai 5 artiklassa tarkoitetuissa olosuhteissa epäillylle tai syytetylle, kuuluvan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen ei todennäköisesti onnistu, ja

   b) rikoshyöty tai omaisuus on siirretty ilmaiseksi tai markkina-arvoa alempaan hintaan ja kolmas osapuoli:

      i) tiesi rikoshyödyn laittomasta alkuperästä, tai jos ei tiennyt, hänen asemassaan oleva järkevä ja huolellinen henkilö olisi konkreettisten tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella epäillyt sen olevan laitonta alkuperää;

      ii) tiesi, että muu omaisuus oli siirretty, jotta voitaisiin välttää rikoshyödyn arvoa vastaavan omaisuuden menetetyksi tuomitseminen, tai jos ei tiennyt, hänen asemassaan oleva järkevä ja huolellinen henkilö olisi konkreettisten tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella epäillyt sen olevan siirretty, jotta voitaisiin välttää tällainen menetetyksi tuomitseminen.

7 artikla

Jäädyttäminen

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta omaisuus, joka on vaarassa joutua hävitetyksi, kätketyksi tai siirretyksi sen lainkäyttövallan ulkopuolelle, voidaan jäädyttää myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten. Tällaisten toimenpiteiden on oltava tuomioistuimen määräämiä.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta sen toimivaltaiset viranomaiset voivat välittömästi jäädyttää omaisuuden, jonka osalta on olemassa suuri riski, että se hävitetään, kätketään tai siirretään ennen kuin tuomioistuin tekee

asiassa päätöksen. Tuomioistuimen on vahvistettava tällaiset toimenpiteet mahdollisimman pian.

8 artikla

Suojatoimet

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tässä direktiivissä säädettyjen toimenpiteiden kohteena olevilla henkilöillä on oikeus tehokkaisiin suojakeinoihin ja että epäillyillä on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin heidän oikeuksiensa suojaamiseksi.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kaikki omaisuuden jäädyttämistä koskevat päätökset perustellaan, että päätös annetaan tiedoksi asianomaiselle mahdollisimman pian sen täytäntöönpanon jälkeen ja että se pidetään voimassa vain niin kauan kuin on tarpeen kyseisen omaisuuden säilyttämiseksi myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten. Kunkin jäsenvaltion on säädettävä, että niillä henkilöillä, joiden omaisuutta jäädyttämispäätös koskee, on oltava tehokas mahdollisuus hakea päätökseen muutosta tuomioistuimessa milloin tahansa ennen kuin päätös omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta tehdään. Jäädytetty omaisuus, jota ei myöhemmin tuomita menetetyksi, on palautettava välittömästi sen lailliselle omistajalle.

3. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kaikki menetetyksi tuomitsemista koskevat päätökset perustellaan ja annetaan tiedoksi asianomaiselle. Kunkin jäsenvaltion on säädettävä, että niillä henkilöillä, joiden omaisuutta päätös koskee, on oltava tehokas mahdollisuus hakea päätökseen muutosta tuomioistuimessa.

4. Epäillyllä tai syytetyllä on oltava 4 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen yhteydessä tehokas mahdollisuus kiistää todennäköisyys, jonka perusteella kyseinen omaisuus katsotaan rikoshyödyksi.

5. Edellä 5 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa henkilöllä, jonka omaisuutta päätös koskee, on oltava käytössään oikeudellinen edustaja koko menettelyn ajan, jotta rikoksen toteamisen ja rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden määrittämisen yhteydessä voidaan noudattaa hänen oikeuttaan puolustukseen.

6. Jos henkilö, jonka omaisuudesta on kyse, on kolmas osapuoli, tälle henkilölle tai hänen oikeudelliselle edustajalleen on ilmoitettava menettelystä, joka voi johtaa kyseisen omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tekemiseen, ja hänen tai hänen edustajansa on voitava osallistua menettelyyn siltä osin kuin se on tarpeen hänen oikeuksiensa turvaamiseksi. Kyseisellä henkilöllä on oltava ainakin oikeus tulla kuulluksi, oikeus esittää kysymyksiä ja oikeus esittää todisteita, ennen kuin menetetyksi tuomitsemista koskeva lopullinen päätös tehdään.

9 artikla

Menetetyksi tuomittavan omaisuuden määrittäminen ja päätöksen tehokas täytäntöönpano

Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta voidaan tarkkaan määrittää omaisuus, joka tuomitaan menetetyksi lainvoimaisen rikostuomion tai 5 artiklassa säädettyjen, menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tekemiseen johtaneiden menettelyjen perusteella, ja toteuttaa muut toimet, jotka ovat tarpeen kyseisen menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi.

10 artikla

Jäädytetyn omaisuuden hallinnointi

1. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, kuten perustettava kansallisia keskitettyjä toimistoja tai otettava käyttöön muita järjestelyjä, sen varmistamiseksi, että jäädytettyä omaisuutta hallinnoidaan asianmukaisella tavalla sen mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten.

2. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden avulla optimoidaan kyseisen omaisuuden taloudellinen arvo, ja että näihin toimenpiteisiin kuuluu myös omaisuuden myynti tai luovutus, jos sen arvo on vaarassa alentua.

III OSASTO

LOPPUSÄÄNNÖKSET

11 artikla

Tilastot

Jäsenvaltioiden on säännöllisesti kerättävä asiaa käsitteleviltä viranomaisilta kattavia tilastotietoja ja säilytettävä ne, jotta voidaan tarkastella menetetyksi tuomitsemista koskevien jäsenvaltioiden järjestelmien vaikuttavuutta. Kerätyt tilastotiedot on toimitettava komissiolle vuosittain, ja niihin on sisällytettävä kaikkien rikosten osalta seuraavat tiedot:

a) täytäntöön pantujen jäädyttämispäätösten lukumäärä,

b) täytäntöön pantujen menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten lukumäärä,

c) jäädytetyn omaisuuden arvo,

d) takaisin perityn omaisuuden arvo,

e) sellaisten pyyntöjen lukumäärä, jotka koskevat jäädyttämispäätösten täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa,

f) sellaisten menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten lukumäärä, jotka on pyydetty pantavaksi täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa,

g) toisessa jäsenvaltiossa toteutetun täytäntöönpanon seurauksena takaisin perityn omaisuuden arvo,

h) sen omaisuuden arvo, joka on tarkoitus käyttää uudelleen lainvalvontatoimiin, rikollisuuden ehkäisemiseen tai sosiaalisiin tarkoituksiin,

i) niiden tapausten lukumäärä, joissa on määrätty menetetyksi tuomitsemisesta, suhteessa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien rikostuomioiden lukumäärään,

j) tuomioistuinten hylkäämien jäädyttämistä tai menetetyksi tuomitsemista koskevien päätöspyyntöjen lukumäärä,

k) oikeudellisen riitauttamisen vuoksi hylättyjen jäädyttämistä tai menetetyksi tuomitsemista koskevien päätöspyyntöjen lukumäärä.

12 artikla

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään ... [*kahden vuoden kuluttua sen hyväksymisest*ä]. Niiden on viipymättä toimitettava kyseiset säädökset kirjallisina komissiolle.

   Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

13 artikla

Raportointi

Komissio esittää [kolmen vuoden kuluttua kansallista täytäntöönpanoa koskevan määräajan päättymisestä] Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa se arvioi voimassa olevan kansallisen lainsäädännön vaikutusta menetetyksi tuomitsemiseen ja varojen takaisinhankintaan ja esittää tarvittaessa asiaa koskevia ehdotuksia.

14 artikla

Yhteisen toiminnan 98/699/YOS sekä puitepäätösten 2011/500/YOS ja 2005/212/YOS korvaaminen

1. Korvataan yhteinen toiminta 98/699/YOS, puitepäätöksen 2001/500/YOS 1 artiklan a alakohta ja sen 3 ja 4 artikla sekä puitepäätöksen 2005/212/YOS 1 ja 3 artikla tämän direktiivin hyväksymiseen osallistuvien jäsenvaltioiden osalta, tämän

kuitenkaan vaikuttamatta näiden jäsenvaltioiden velvollisuuksiin, jotka koskevat puitepäätösten saattamiselle osaksi kansallista lainsäädäntöä asetettuja määräaikoja.

2. Tämän direktiivin hyväksymiseen osallistuvien jäsenvaltioiden osalta viittauksia 1 kohdassa tarkoitettuihin yhteisen toiminnan ja puitepäätösten säännöksiin pidetään viittauksina tähän direktiiviin.

15 artikla

Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä.*

16 artikla

Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

Tehty Brysselissä

Euroopan parlamentin puolesta	*Neuvoston puolesta*
Puhemies	*Puheenjohtaja*